

Το πράσινο στα Ολυμπιακά Έργα

Ν. Τζώρτζη

Δρ. Αρχιτέκτων Τοπίου - Δασολόγος, ΥΠΕΧΩΔΕ, ΔΕΕΕΑΠ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται συνοπτικά οι στόχοι του προγράμματος του Πρασίνου εν' όψει των Ολυμπιακών Έργων και η σημασία τους για τους αγώνες. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι αρχές σχεδιασμού των αναπλάσεων και του Ολυμπιακού Πρασίνου και αναλύεται η μεθοδολογία του σχεδιασμού των έργων πρασίνου. Στα πλαίσια αυτού γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση της επιλογής του φυτευτικού υλικού καθώς και ο τρόπος υλοποίησης των έργων πρασίνου.

Λέξεις κλειδιά: Αναπλάσεις έργων πρασίνου, ολυμπιακά έργα, ολυμπιακό πράσινο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας από τους τομείς που τόσο για την ευπρεπή παρουσία και λειτουργία των Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων όσο και για τη συνεισφορά τους στη μεγιστοποίηση των θετικών επιπτώσεων στο περιβάλλον της Αθήνας είναι ο τομέας του πρασίνου.

Η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα δίνει την ευκαιρία να βελτιωθούν οι ήδη υπάρχοντες χώροι πρασίνου (π.χ. Εθνικός κήπος, Πεδίο του Άρεως, Λυκαβηττός) όσο και να διαμορφωθούν νέοι περιβάλλοντες χώροι πρασίνου (π.χ. Ολυμπιακό Χωριό, ΟΑΚΑ, Φαληρικός Όρμος, Ελληνικό, Γουδί κ.λπ.)

και αναδάσωση των εγκαταλειμμένων πλατομείων της Αττικής. Η διαμόρφωση των χώρων αυτών έστω και την τελευταία φυτευτική περίοδο θα έχει ως αποτέλεσμα να ανατρέψουν το υποβαθμισμένο πράσινο της Αθήνας σε μακροχρόνια βάση.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 μας φέρνουν αντιμέτωπους με μια πρωτόγνωρη για τα Ελληνικά δεδομένα σειρά προβλημάτων και απαιτήσεων. Εξίσου πρωτόγνωρες όμως είναι και οι δυνατότητες για πρωτοποριακές, ολοκληρωμένες λύσεις σε μεγάλα προβλήματα.

Η συγκυρία στη χώρα μας να αναδείξει τη θέση της σαν αυθεντικός πολιτιστικός χώρος μεταξύ Ανατολής και Δύσης, επιβάλλει την ανάληψη πρωτοβουλιών στον τομέα σχεδιασμού για την ανάπτυξη των ελεύθερων χώρων και χώρων πρασίνου καθώς και τη σύνδεση των Ολυμπιακών Αγώνων με την ιστορία των Αγώνων στην Αρχαία Ελλάδα.

ΑΡΧΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ

Η σωστή επιλογή και χωροθέτηση των φυτικών υλικών γίνεται λαμβάνοντας υπόψη τις κατάλληλες αρχές και ακολουθώντας τις κατάλληλες παραμέτρους. Οι αρχές που διέπουν το σχεδιασμό του πρασίνου είναι: το Αττικό τοπίο, η Οικονομία, Λειτουργικότητα και η Ποιότητα ενώ οι τρεις βασικοί παράμετροι που ακολουθούνται κατά το σχεδιασμό του πρασίνου (J. Georgi, Erota R., Nikolaidou S. 2002):

Η Οικολογική

Η Αρχιτεκτονική

Η Βιοκλιματική

Η οικολογική κατεύθυνση εμπεριέχει κριτήρια όπως η επιλογή των κατάλληλων φυτικών ειδών, απόλυτα προσαρμοσμένων στο Αττικό Τοπίο, η ενσωμάτωση του χώρου στην ευρύτερη περιοχή (π.χ. όσο αφορά το Ολυμπιακό Χωριό βλάστηση που επικρατεί στους πρόποδες της Πάρνηθας), η μετάβαση από το περιαστικό τόπιο στο αστικό, η εφαρμογή οικολογικών μεθόδων διαχείρισης (αποφυγή χρήσης χημικών λιπασμάτων και φαρμάκων), η επιλογή φυτικών ειδών με χαμηλές απαιτήσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη την αρχιτεκτονική παράμετρο, ο σχεδιασμός του πρασίνου κατευθύνεται προς την επιλογή συγκεκριμένων φυτικών ειδών και φυτεύσεων που αναδεικνύουν και υποβοηθούν τη λειτουργικότητα των τεχνικών κατασκευών (κτίρια, πλατείες, άξονες κυκλοφορίας, υπαίθριους χώρους, υδα-

τοδεξαμενή, θεματικοί κήποι κ.ά.), των ιστορικών στοιχείων του χώρου (Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων, Ιερά οδός κ.λπ.) ενώ επιδιώκεται η σύνδεση και ενοποίηση των επιμέρους χώρων πρασίνου τμημάτων και ζωνών.

Η βιοκλιματική παράμετρος περιλαμβάνει στοιχεία όπως ο άνεμος, η θερμοκρασία, η υγρασία, το μικροκλίμα, θερμική άνεση (Τ. Τζώρτζη, 2000) . Επιλέγονται φυτικά είδη που βελτιώνουν όλα τα παραπάνω στοιχεία και δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες διαβίωσης και διαμονής.

Ο σχεδιασμός των φυτεύσεων γίνεται ώστε να συνδυάζονται δυο χρονικοί ορίζοντες ήτοι:

- η βέλτιστη εικόνα του χώρου για την βραχυχρόνια χρήση, που επιτυγχάνεται με την εγκατάσταση φυτικών ειδών σε κατάλληλα μεγέθη και ποσότητες στο χώρο,
- η βέλτιστη εικόνα, λειτουργία και περιβαλλοντική συμπεριφορά σε βάθος χρόνου που επιτυγχάνεται με την εγκατάσταση φυτικών ειδών των τοπικών φυτοκοινωνιών οικολογικά προσαρμοσμένα στο περιβάλλον της περιοχής στις τοπικές κλιματολογικές συνθήκες, ολιγαρκή ανθεκτικά σε βάθος χρόνου.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΓΩΝ ΠΡΑΣΙΝΟΥ

Οι παρεμβάσεις της Αρχιτεκτονικής του Τοπίου στον περιβάλλοντα χώρο και στους χώρους πρασίνου του, αποτελούν το βασικό συντελεστή της διαμόρφωσης των χώρων πρασίνου με στόχο την δημιουργία ενός τοπίου απλού, λειτουργικού με φυτικά είδη οικολογικά προσαρμοσμένα τα οποία θα μπορούν να αναπτυχθούν και να διατηρηθούν μέσα από μια διαχρονική και μακροχρόνια ανάπτυξη.

Με βάση τις αρχές και τις παραμέτρους που έχουν αναφερθεί, τα στάδια που ακολουθούνται για την εκπόνηση των μελετών διαμόρφωσης του τοπίου είναι:

- Μελέτη και ανάλυση του κλίματος και της υφιστάμενης βλάστησης της ευρύτερης περιοχής.
- Ανάλυση του ανάγλυφου τόσο του φυσικού όσο και αυτού της πόλης που δημιουργούν οι όγκοι των κτισμάτων δηλ. συνθήκες φωτισμού - διάρκεια, ένταση - αερισμού και απορροής.
- Μελέτη βιοκλιματικών στοιχείων.

- Έρευνα των υπεδάφρων συνθηκών έδρασης της βλάστησης και υπόγειων οριζόντων.
- Μελέτη για τη δημιουργία συνθηκών εδάφους, ικανών να φιλοξενήσουν τη βλάστηση.
- Επιλογή φυτικών ειδών και τρόπου φύτευσης αυτών, ανάλογα με το χώρο και τι θα εξυπηρετήσει η συγκεκριμένη φύτευση.

Τα κριτήρια που διαμορφώνουν το σκελετό των διαμορφώσεων από την άπλη, είναι οικολογικά, ιστορικά, ποιοτικά, λειτουργικά, οικονομικά, φυτοκοινωνιολογικά, κλιματικά, εδαφολογικά και τεχνικά - αρχιτεκτονικά.

Οι προτάσεις μόρφωσης του πρασίνου του περιβάλλοντα χώρου των Ολυμπιακών Έργων και η επιλογή των φυτών γίνεται λαμβάνοντας υπόψη τις εξής κατευθύνσεις (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2000, Έρωτα & Τζώρτζη 2002):

- Χρησιμοποιούνται φυτικά είδη που οι βιολογικές απαιτήσεις τους είναι ίδιες με τις συγκεκριμένες εδαφολογικές, υδρολογικές, κλιματολογικές και βιοκλιματικές συνθήκες του χώρου, τόσο σε ότι αφορά τα είδη και τις ποικιλίες όσο και από τοπογραφική θέση και προσανατολισμό των φυτών.
- Τα είδη δένδρων, θάμνων και ανθοφόρων φυτών που χρησιμοποιούνται συνιστούν φυτικές διαπλάσεις του Ν. Αττικής (είδη της Αττικής κλωρίδας) ή αποτελούν σημαντικά είδη που κατά παράδοση φυτεύονται σε ανοικτούς χώρους.
- Μέσω των φυτεύσεων να υλοποιείται, συμπληρώνεται και αναδεικνύεται, η λογική που αφορά την αρχιτεκτονική του τοπίου και γενικότερα την αρχιτεκτονική άποψη, που από κοινού διαμορφώνουν τον χώρο, του οποίου η λειτουργία και χρήση έχουν προκαθορισθεί.
- Τα φυτά που επιλέγονται να συνθέτουν πράσινο που θα έχει πέραν των άπλων και τον χαρακτήρα της λειτουργικότητας, ώστε να βελτιώνει το μικροκλίμα της περιοχής και ειδικότερα να αντιμετωπίζει τα προβλήματα της ηλιακής ακτινοβολίας, της θερμοκρασίας (σκιάς), της κίνησης και της υγρασίας του αέρα καθώς και της έντασης του ανέμου.
- Τα φυτά που επιλέγονται και προτείνονται ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες όσο αναφορά το αν πρόκειται για φυλλοβόλα ή αειθαλή, για θάμνους, χαμηλά ή υψηλά δέντρα. Με αυτή την ποικιλία των ειδών επιτυγχάνεται ένας πλούτος χρωμάτων και σχημάτων και το καλύτερο δυνατό αισθητικό αποτέλεσμα.

- Εξασφαλίζεται η επιτυχία των φυτεύσεων ώστε να επιτευχθεί η γρήγορη ανάπλαση του περιβάλλοντα χώρου.
- Η σύνθεση των ειδών είναι τέτοια ώστε να εξασφαλίζεται μια παρατεταμένη ανθοφορία και άρωμα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με την επιλογή φυτευτικού υλικού διαφορετικού χρόνου ανθοφορίας. Με αυτό τον τρόπο ο προς ανάπλαση χώρος αποκτά μια διαφορετικού ενδιαφέροντος δυναμική και αισθητική στο χρόνο.
- Τα είδη είναι είδη των τοπικών φυτοκοινωνιών με παρατηρούμενη αφθονία στην αγορά ώστε να εξασφαλίζεται η διαθεσιμότητα των φυτών σε ποσότητες και μεγέθη κατά την υλοποίηση των έργου.
- Τα είδη που επιλέγονται είναι είδη στην πλειονότητα τους ολιγαρκή με μικρές απαιτήσεις σε συντήρηση και ανάγκες άρδευσης.
- Τα είδη επιλέγονται ώστε να επιδέχονται οικολογικές μεθόδους διαχείρισης χωρίς ανάγκες χημικών λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων κ.λπ.

Τα είδη που ανταποκρίνονται στις παραπάνω αρχές και περιορισμούς είναι καταρχής τα είδη της φυσικής βλάστησης του Αττικού Τόπου θα κυριαρχούν τα είδη της «κλιμακικής» βλάστησης, όπως η Πεύκη, το Κυπαρίσσι, η Αριά, η Χαρουπιά, η Αγριελιά, ο Σχίνος, η Κουμαριά, το Πλατάνι.

Συμπληρωματικά σε χώρους με ειδική χρήση (ζώνη κατοικίας) θα χρησιμοποιηθούν φυτικά είδη οικολογικά προσαρμοσμένα στο περιβάλλον της περιοχής, όπως (η Ροδιά, η Κουτσουριά, το Κυπαρίσσι, η Ψευδοπριπριά, η Ροβίνια, η Ακακία κυανόφυλλη, η Δάφνη απόλλωνος κ.λπ.) με ιδιαίτερη καλλιπωπική και διακοσμητική αξία (φύλλωμα, άνθη, καρποί).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο σχεδιασμός των χώρων πρασίνου ενόψει των Ολυμπιακών Έργων στην Αττική έχει ως στόχο την αναβάθμιση γενικότερα της ποιότητας ζωής των κατοίκων, την αισθητική και λειτουργική βελτίωση των υπαρχόντων χώρων και την ανάδειξη ουσιαστικά με πράσινο των νέων χώρων πρασίνου.

Κατά την επιλογή των ειδών έγινε προσπάθεια ώστε να χρησιμοποιηθούν είδη αυτοφυή, αλλιά και γενικότερα είδη με ιδιαίτερο αισθητικό ενδιαφέρον που είναι όμως απόλυτα εγκλιματισμένα στις βιοκλιματικές συνθήκες της περιοχής.

Οι επιφάνειες των φυτεύσεων τέλως διατάσσονται με τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολύνουν τους θεατών και τους επισκέπτες κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων ενώ ταυτόχρονα θα αποτελέσουν μια οικολογική αναβάθμιση και κληρονομιά για ολόκληρη την Αττική.

SUMMARY

In this paper are presented concisely the objectives of the landscape program dew to the Olympic Work and their importance for the Games. Then are presented the design principals of landscaping and reformation of the Olympic Green Open Spaces and is analyzed the methodology of planning of work of green. In the frames of this become a concise presentation of choice plant species as well as the way concretisation of green work.

Key words: *Landscaping of the olympics, reformations of work of green, olympic work.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Έρωτα Έ, Τ. Τζώρτζη, (2002) «Προδιαγραφές Τυποποίησης Μικρών Λεπτομερειών Τελειώματος Φύτευσης, Εξοπλισμού και Φωτισμού της Αθήνας» ΥΠΕΧΩΔΕ Κασσιός Κ. (2001) «Οι Ολυμπιακοί και το Πράσινο στην Αθήνα» Αθήνα.
- Τζώρτζη Τ., (2000) «Αισθητική, Οικολογική και Λειτουργική Αξία των Δένδρων της πόλης της Θεσσαλονίκης». Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διδακτορική Διατριβή.
- Georgi J., Erota R., Nikolaidou S. (2002). «Planning/Social Parameters of the designing of Public Recreation Areas: Parks, Squares, Walkways. From theory to practice». XVI AESOP CONGRESS VOLOS, GREECE, JULY 10-15 2002 (abstract printed).
- ΥΠΕΧΩΔΕ (2000) «Γενικές κατευθύνσεις για τις φυτεύσεις του έργου Μελέτη Φυτεύσεων σε Στρατηγικά σημεία του Ιστού που αφορά το πρόγραμμα Ολυμπιακά Έργα για την Αναβάθμιση της Αθήνας - Αττικής 2004». Εκδόσεις ΥΠΕΧΩΔΕ.
- ΥΠΕΧΩΔΕ (1998) «ΑΤΤΙΚΗ SOS» Οάσεις Πρασίνου και ποιότητας Ζωής στην Αθήνα. Εκδόσεις ΥΠΕΧΩΔΕ.
- Χρονοπούλου - Χρονόπουλος (2001) «Η συμβολή του αστικού και περιαστικού πρασίνου στη βελτίωση των συνθηκών του περιβάλλοντος της Αθήνας» Ημερίδα Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα: «Ολυμπιακά Έργα Έργα Πρασίνου - Περιβάλλον Χώρος».